

Neerpelt, de bakermat van het buurtgezellen-project

Het lokaal beleid van Neerpelt nam enkele jaren geleden contact op met RIMO Limburg omdat het een project over buurtgerichte zorg wilde opstarten. Wij brachten burgemeester Raf Drieskens, OCMW-voorzitter en schepen van sociale zaken en buurtontwikkeling Juul Vrolix en dienstencentrum-diensthof Roel Geers samen aan tafel en wisselden van gedachten over hun (toekomst)visie op zorg.

Hoe ontstond het projectidee?

Raf Drieskens: 'In 2011 wilden we vooruitlopen op evoluties zoals de strijd tegen vereenzaming. In onze steeds groter wordende gemeente met meer dan 17 000 inwoners wilden we het fenomeen vereenzaming terugdringen op een spontane, in het dagelijks leven ingebedde manier. Alle mensen sensibiliseren, idealiter via de buurt.'

Roel Geers: 'Binnenkort is 1 Neerpeltenaar op 3 60-plus. Ook bij de sociale dienst kwamen we vereenzaming en uitsluiting tegen. We wilden daar proactief aan werken en niet wachten tot de problemen zich voordoen. Als we willen dat mensen langer thuis blijven wonen, dan weten we a priori dat die ondersteuning niet kan gebeuren door enkel professionele diensten en dat we ook een stukje moeten kunnen rekenen op de kern errond: mantelzorgers, de buurt ...

De meeste gemeenten hebben geen schepen van buurtontwikkeling. Vanwaar die gerichtheid op buurten?

Juul Vrolix: 'We zetten al heel wat jaren in op buurten. We proberen buurten samen te brengen, motiveren ze om buurtfeesten te organiseren en ondersteunen ze daarbij. We organiseren ook een jaarlijkse Dag van de Buren.'

'We proberen buurten samen te brengen en ondersteunen ze daarbij.'

Juul Vrolix

Juul Vrolix

Drieskens: 'We hebben ook al enkele jaren ons pleintjesplan: bewoners met ideeën voor de buurt laten we samen met ons plannetjes uitwerken (bijv. een petanquebaan) waar we middelen voor vrijmaken. De pleinverzorgers zijn ook een voorbeeld van buurtbetrokkenheid. We betrokken de buurt bij de planfase van een sociaal huisvestingsproject. Nu houden enkele pleinverzorgers er alles wat in het oog met ondersteuning van de gemeente. Het zijn allemaal stukjes van een grote puzzel: dorpsrestaurants, pleintjesplan, Dag van de Buren, buurtgezellen, verenigingsnetwerken zoals Okra, Neos en Samana die fantastisch werk leveren ... Als gemeente willen we inspelen op wat er is en de hiaten opvullen.'

'Als gemeente willen we inspelen op wat er is en de hiaten opvullen.'

Raf Drieskens

Wie bedacht de term 'buurtgezel'?

Vrolix: 'Aanvankelijk noemden we het project buurtpeters en -meters, maar die benaming bestond al voor infrastructuurprojecten in een buurt. Ik kwam bij 'buurtgezel' uit: een gezel is iemand die met u meegaat op pad, die u bijstaat en die gezelschap biedt.'

Waarom riepen jullie de hulp van RIMO Limburg in?

Geers: 'In Neerpelt hebben we individuele maatschappelijk werkers, geen opbouwwerkers die met een grotere groep werken. In het verleden hadden we heel goede ervaringen met RIMO in de wijk Het Look en met de pleinverzorgers.'

Drieskens: 'We hebben ook gebruik gemaakt van de idee en de expertise van de dorpsrestaurants van RIMO. We geloven dat het project buurtgerichte zorg voor een stukje de toekomst is, want eigenlijk gaat het over vermaatschappelijking van de zorg. Voor RIMO kan het een leertraject zijn om ook op andere plaatsen mee te helpen ontwikkelen. Zo versterk je elkaar en deel je kennis.'

Hoe reageerden de senioren op de bezoeken?

Drieskens: 'Zowel op de plaatsen waar we wel als waar we niet hoeven te komen omdat ze het niet nodig achten, geeft het de senioren een gerustheid en zekerheid. De mensen weten dat er gewerkt wordt aan een sociaal netwerk waar ze beroep op kunnen doen.'

Raf Drieskens

Wat zijn de meest voorkomende zorgvragen in Neerpelt?

Geers: 'Er is vooral vraag naar warme maaltijden, boodschappen, klusjes, gezelschap, premies ... Sommige vragen zijn variabel. Op de Grote Heide

is er bijvoorbeeld geen buurtwinkel meer en vormt vervoer en de afstand naar winkels een bekommernis.'

Hebben jullie al structurele maatregelen genomen op basis van zorgvragen?

Drieskens: 'Die proactie was er al met ons dienstencentrum met een breed aanbod en een belangrijke doorverwijsfunctie. Via het project voelden we aan dat we goed bezig zijn. We kunnen mensen met zorgvragen heel snel concreet verder helpen. Voor de externe zorgverstrekkers en dienstverleners (bijv. de mutualiteiten) was het wel belangrijk om te weten dat er een goede antennefunctie bijgekomen is.'

Hoe zien jullie de toekomst van buurtgerichte zorg?

Geers: 'We willen de andere eerstelijnsverzorgers sterker en actiever betrekken bij het geheel: mutualiteiten, vakbonden, zorgverleners ... We willen komen tot een zorgnetwerk waarbij het lokaal bestuur de regie- en voortrekkersrol vervult.'

Roel Geers

'We willen komen tot een zorgnetwerk waarbij het lokaal bestuur de regie- en voortrekkersrol vervult.'

Roel Geers

Drieskens: 'Ten eerste is het belangrijk om te consolideren. De kiemen zijn gelegd, nu moet het wortel schieten en deels zelfredzaam worden. De gemeente zal het niet loslaten, maar wel een beetje terugtreden terwijl we het goed in het oog blijven houden. De buurtgezellen moeten absoluut het gevoel hebben dat ze geruggesteund worden: hen regelmatig samenbrengen, waarderen, vormen, informatie uitwisselen ...

Ten tweede willen we nieuwe tendensen detecteren, waar we dan snel op inspelen en een aanpak voor ontwikkelen. Ten slotte geloven we heel sterk in digitale dienstverlening. We ontwikkelen momenteel een app op maat van de Neerpeltse senioren zodat ze op een heel laagdrempelige, gemakkelijke manier in contact kunnen komen met hun familie, huisarts, apotheker, zorgverstrekker ... Met zo'n communicatiemiddel kunnen we heel veel mensen uit de nood en uit hun isolement helpen.'

Geers: 'Ook hun medische en sociale gegevens zitten in de app. Bedoeling is dat we in zee gaan met bepaalde mensen in een buurt: we willen hen opleiden tot ambassadeurs.'

Vrolix: 'Mond-tot-mondreclame werkt vaak het beste.'

Jullie hebben dienstencentrum BinnenHOF. Denken jullie ook aan een mobielere werking?

Geers: 'We hebben al deels een mobiele werking, maar nog te weinig. Enkele keren per jaar werkt de seniorenwerking een aantal thema's op locatie uit. We dromen ervan om de ontmoetingscentra, de parochiezalen in alle kerkdorpen, meer te gebruiken om nog korter bij de mensen te werken.'

Drieskens: 'Wat op locatie gaan betreft, is er ons dorpenbeleid. De afgelopen jaren hebben we een heel traject afgelegd op vlak van participatie en burgerbetrokkenheid. Dat brengt energie en mogelijkheden naar boven.

Anderzijds willen we steeds verder gaan in de digitalisering. We hopen dat die personeelscapaciteit kan vrijmaken zodat we de mensen die digitaal niet geholpen kunnen worden, concreter kunnen helpen. Momenteel zijn er goede gesprekken over een eventuele fusie met Overpelt. Die schaalvergroting willen we aangrijpen om het dorpenbeleid te versterken en nabijer te werken. Met een fusie willen we de mensen geen schrik aanjagen. Je hebt dan net meer bestuurskracht om meer nabij te zijn. Via de ontmoetingscentra zouden we enkele uren per week concrete dienstverlening in de dorpen kunnen aanbieden. Schaalvergroting en digitalisering hoeven geen bedreiging te zijn en hoeven geen digitale kloof, afstand of vervreemding te scheppen. Het biedt net mogelijkheden om dichter naar de mensen te gaan.'

Buurtgerichte zorg: het Limburgse organisatiemodel

Gaan aanbellen bij mensen om hen te informeren en eventuele zorgvragen op te pikken, lijkt een klus die snel geklaard is. Zo zien wij het niet. De ethiek en de kwaliteit van een huisbezoek vertalen we naar een gedegen voorbereiding.

De kern in drie fasen

Het lokaal bestuur mandateert de bezoeken met een heldere communicatie, respect voor de keuze van de oudere en gegarandeerde discretie. De aangesproken vrijwilligers ontvangen in 3 vormingsessies voldoende stof om een solide bezoek af te leggen. Maar detectie is geen exclusiviteit in handen van een bezoekersteam. Ook de huisarts, wijkagent of gezinshelper vragen we die rol mee op te nemen en mensen te begeleiden naar een toegankelijk meldpunt in de gemeente.

De zorgvragen die uit de gesprekken aan de oppervlakte komen, worden in overleg met de betrokkene opgevolgd door een professionele coördinator. Zorg zien we als een breed iets. Dit kan gaan om zowel de nood aan hulp in huis, een warme maaltijd, een financiële tegemoetkoming of zorg met een informeel karakter. Doorverwijzing naar het professionele netwerk en het aanwezige verenigingsleven

ligt voor de hand, maar ook van belang is aansluiting vinden met buurtbewoners die een rol kunnen spelen in het netwerk van de oudere. We lanceerden de term 'buurtgezellen'. Dit zijn burens die een handje toesteken, elkaar gezelschap bieden of samen iets ondernemen. Zij scheppen dat ietsje meer.

Voor RIMO Limburg is het vooral de bekommernis dat de meest kwetsbare mensen bereikt worden en hun rechten kunnen opnemen. Zij beschikken niet over het netwerk en de vaardigheden waar anderen vlot op kunnen terugplooiën.

Paswerk in een lange termijn aanpak

Met een blik op de getallen zie je dat meteen aan de slag gaan met alle 65-plussers onbegonnen werk is. Hoe splits je de gemeente en de doelgroep op om stap voor stap een kwalitatief verhaal op buurtniveau te ontwikkelen?

Buurten vertonen min of meer een logische samenhang. Soms gaat het om de huizen in één straat, een sociale woonwijk, een stadsdeel of een gehucht. Wij trokken een scheidslijn en kozen om in de landelijke gemeenten 'de buurt' af te bakenen op basis van een kerkdorp of gehucht. Dit om de schaalgrootte

niet te klein te zien en toch herkenbaar te houden. Ook de grote groep van ouderen verkleinen we door in aanvang bijvoorbeeld enkel voor alleenwonenden of 80-plus te kiezen.

Een stuk van het verhaal

Buurtgerichte zorg moet je zien als een organisatiemodel om te groeien naar een zorgzame buurt. Het ambiert meer dan het hoofdstuk dat we momenteel schrijven. De buurt met zijn bewoners verder opwaarderen als waardevolle en solidaire leefomgeving is een volgende stap. Het is tenslotte daar waar we het vaakst vertoeven als we ouder en minder mobiel zijn.

Kan samenwerking met een lokale handelaar of een school meerwaarde creëren? Is de aanwezige parochiezaal een sleutel tot sterkere samenhang en hoe dan? Kan het lokale beleid ingrijpen op de omgeving om het woonplezier te verhogen? Wonen er geëngageerde burens die het talent bezitten om mensen te verenigen? Wat kan een buurt betekenen voor andere kwetsbare groepen?

Dit vraagt in onze geïndividualiseerde samenleving een mentaliteitsswitch van iedere 'stakeholder'. Door die buurt breder en scherper in beeld te brengen, ontdek je welke troeven uitgespeeld kunnen worden.

BUURTGERICHTE ZORG

OUDEREN KWALITEITSVOL LATEN WONEN IN HUN VERTROUWDE BUURT

> Ook onze collega's van Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen ondersteunen zorgnetwerken.

Meer info:
www.ontknoop.be

Facts & figures van de Limburgse buurtgerichte zorg-projecten

met ondersteuning van RIMO Limburg

> De aftrap

De lokale buurtgerichte zorg-projecten gingen van start in ...

april 2015
Neerpelt

feb 2016
Kinrooi

april 2016
Halen

juni 2016
Hamont-
Achel

sep 2016
Lummen

dec 2016
Overpelt

jan 2017
Maaseik

> De cijfers

138 vrijwilligers
verdeeld over
7 bezoekersteams

90 uren vorming
voor vrijwilligers van
de bezoekersteams,
telkens 3 sessies
van 2u

926 huisbezoeken
in 7 gemeenten

54 vragen
naar buurtgezellen

174 zorgvragen
opgevolgd door
7 lokale coördinatoren

24 inmiddels
gematchte
buurtgezellen

39 kandidaat-
buurtgezellen

> De trends

Uit de doorlopende projectevaluaties met vrijwilligers en professionals springen 3 zaken steeds in het oog:

- + Het aanstekelijk enthousiasme van de vrijwilligers van de bezoekersteams na het afleggen van de huisbezoeken
- + De hartelijke ontvangst en de openhartigheid van de ouderen die bezoek kregen
- + Vragen naar een buurtgezel zijn vooral gericht op het delen van gezelschap veeleer dan praktische hulp bieden

